

КЪРТ ВОНЕГЪТ ИНТЕРВЮ ЗА „ПЛЕЙБОЙ“

Превод от английски: Владимир Германов, 2000

chitanka.info

„ПЛЕЙБОЙ“: Освен факта, че това е доходен начин за изкарване на прехраната, защо пишете?

ВОНЕГЪТ: Мотивите ми са политически. Съгласен съм със Сталин, Хитлер и Мусолини, че писателят трябва да служи на обществото си. Мнението ми се различава от това на диктаторите по въпроса как трябва да служат писателите. Преди всичко, смятам, че те трябва да са... агенти на промяната. Към по-добро, както се надяваме.

„ПЛЕЙБОЙ“: В биологически смисъл ли?

ВОНЕГЪТ: Писателите са специализирани клетки в обществения организъм. Те са еволюционни клетки. Човечеството се опитва да стане нещо друго. През цялото време експериментира с нови идеи. Писателите са средство за въвеждане на новите идеи в обществото, а също така и средство за символично откликване на живота. Не мисля, че можем да контролираме това, което правим.

„ПЛЕЙБОЙ“: Кое го контролира?

ВОНЕГЪТ: Желанието на човечеството да се самоусъвършенства.

„ПЛЕЙБОЙ“: В Дарвинов смисъл ли?

ВОНЕГЪТ: Не съм особено благодарен на Дарвин, макар и да подозирам, че е прав. Идеите му правят хората по-жестоки. Дарвинизмът им казва, че хората, които се разболяват, заслужават да са болни, че хората, които имат неприятности, заслужават да имат неприятности. Когато някой умре, жестоките дарвинисти си въобразяват, че очевидно по някакъв начин се усъвършенстваме. И всеки, който е на върха, е там, защото е по-съвършено животно. Това е социалният дарвинизъм на миналия век, който продължава да процъфтява. Оставете Дарвин. Писателите са специализирани клетки, които правят каквото правят, и те са израз на цялото общество — точно както сетивните клетки по повърхността на тялото ви служат на цялото тяло. Когато обществото изпадне в голяма опасност, най-вероятно е ние да дадем сигнал за тревога. Имам една теория за изкуството, която е теория на канарчето в каменовъглената мина. Знаете, миньорите са внасяли птичките със себе си в забоите, за да долавят присъствието на газ, преди хората да им призлее. В случая с Виетнам хората на изкуството направиха точно това. Те се разчуруликаха и обърнаха коремите. Това не промени нищо. Никой, от когото нещо зависеше, не

даваше пет пари. Аз обаче продължавам да мисля, че хората на изкуството, всички, трябва да бъдат ценени като алармени системи.

„ПЛЕЙБОЙ“: А тези, които планират обществото?

ВОНЕГЪТ: Аз имам много идеи за това, как Америка може да стане по-щастлива и как за нея да се грижат по-добре от тях.

„ПЛЕЙБОЙ“: В някои от книгите ви, особено „Сирените от Титан“ и „Кланица пет“, се вмъква идеята, че всички моменти от времето съществуват едновременно, което означава, че бъдещето не може да бъде променено с акт на волята в настоящето. Как се съвместява с това желанието да подобрим нещата?

ВОНЕГЪТ: Естествено, вие разбирате, че всичко, което казвам, са дивотии.

„ПЛЕЙБОЙ“: Естествено.

ВОНЕГЪТ: Е, ние живеем живота си едновременно. Това е *факт*. Ние сме тук като дете и старец. Наскоро посетих една жена, която страдаше от болестта на Хочкин. Оставах я да живее между няколко месеца и две години и тя ми каза, че сега вече живее живота си едновременно, че изживява *всички* негови моменти.

„ПЛЕЙБОЙ“: Все пак изглежда парадоксално.

ВОНЕГЪТ: Така е, защото това, което току-що ви казах, е дивотия. Но е полезна, утешаваща дивотия, разбирате ли? Ето възражението ми срещу проповедниците. Те не казват едно или друго, за да направят някого по-щастлив, а има толкова идеални лъжи, които можеш да разправяш. А всичко е лъжа, защото мозъците ни са двубитови компютри, от които не можеш да измъкнеш кой знае какви истини. Що се отнася до подобряването на нещата, мозъците ни несъмнено могат да се справят. За това са направени. И разполагаме със свободата да измисляме утешителни лъжи. Не я използваме достатъчно обаче. Един от любимите ми свещеници се казваше Боб Никълсън. Приличаше на Джоузеф Котън и беше ерген, епископален свещеник на Кейп Код. Всеки път, когато умреше някой от енорияшите му, той просто рухваше. Смъртта го вбесяваше. Енорияшите и роднините на покойника трябваше да го накарат да се съвземе и да го надъхат достатъчно с християнство, за да проведе погребалната церемония. Това много ми харесваше — никое от нещата, които щеше да каже в стандартното погребално слово на епископалната църква, не можеше да удовлетвори *него*. Имаше нужда от по-добри лъжи.

„ПЛЕЙБОЙ“: Вие открихте ли такива?

ВОНЕГЪТ: Опитвах. Всички опитвах. Ситуацията беше много творческа. Когато един Божи служител рухва така...

„ПЛЕЙБОЙ“: Кажете ни някои от лъжите, които ви харесват.

ВОНЕГЪТ: Не убивай. Това е добра лъжа. Независимо дали го е казал Бог или не, лъжата е чудесна. И ако става по-силна, като се твърди, че я е казал Бог, толкова по-добре.

„ПЛЕЙБОЙ“: Какво е религиозното ви възпитание?

ВОНЕГЪТ: Предците ми, които са дошли в Съединените щати малко преди гражданската война, са били атеисти. Следователно не се бунтувам срещу организираната религия. Никога не съм имал такава. Научих скандалните си мнения за организираната религия край коляното на майка ми. В семейството ми винаги ги е имало. Предците ми са дошли тук луди по американската Конституция, по просперитета и възможността тук да се установи братство между хората. Били са готови да работят много и са били атеисти.

„ПЛЕЙБОЙ“: Смятате ли, че организираната религия може да направи когото и да било по-щастлив?

ВОНЕГЪТ: О, да, разбира се. В църквите се казват множество утешителни лъжи. Недостатъчно, но все пак е добре. Ще ми се проповедниците да лъжат по-убедително за това, колко честни трябва да сме и как трябва да се отнасяме помежду си като братя. Никога не съм чувал проповед за сдържаността и деликатността. Никога не съм чувал проповедник да казва, че е грешно да се убива. Никой проповедник не говори срещу измамите в бизнеса. Всяка година има по петдесет и две недели, а въпреки това никой от тези теми не се споменава.

„ПЛЕЙБОЙ“: Има ли религия, която смятате за по-висша от останалите?

ВОНЕГЪТ: Анонимните алкохолици. Анонимните алкохолици ти дава нещо като разширено семейство, което е много близко до кръвното братство, защото всички там са преживели една и съща катастрофа. Едно от най-удивителните неща на тази организация е, че в нея отиват много хора, които *не* са пияници, които се преструват на такива, защото социалните и духовни ползи са толкова големи. По принцип там говорят за истински проблеми, за каквито по правило не се говори в църквите. Домовете за адаптиране на наскоро освободени

затворници, санаториумите за хора, възстановяващи се от пристрастяване към наркотици имат същия проблем — там се навъртат хора, които просто имат нужда от компания, от братя или сестри от разширено семейство.

„ПЛЕЙБОЙ“: Защо?

ВОНЕГЪТ: Това е копнеж за компания. Системата на фабриките раздробява обществото и то става много самотно. Хората трябва да се местят от едно място на друго с преместването на работните места, когато просперитетът напуска едно място и отива на друго. Хората вече не живеят в общности постоянно. А би трябвало — общностите са много комфортни за човешките същества. Онзи ден говорих в един бар в Гринидж Вилидж с един адвокат от Обединения профсъюз на миньорите и той ми разказа за някакви миньори от Пенсилвания, които не искали да си тръгнат, макар и работните им места да изчезвали, заради общностите, организирани около църквите и особено заради музиката. Имали хорове, създадени преди сто години, някои от тях наистина прекрасни, и не желаели да изоставят всичко това, за да заминат за Сан Диего, където да правят кораби или самолети. Искали да останат в Пенсилвания, защото там били домовете им. И това е интелигентно. Хората трябва да имат домове. Баща ми и дядо ми бяха архитекти. Дядо ми беше първият лицензиран архитект в Индиана — и построи дом, с идеята, че ще го обитават няколко поколения. Разбира се, в момента къщата е погребално дружество или музикална школа. През живота си обаче баща ми също построи две къщи-мечта, с идеята, че в тях ще живеят няколко поколения. Ще ми се американците някъде да имат бащин дом.

„ПЛЕЙБОЙ“: Но в момента живеете в апартамент в Ню Йорк.

ВОНЕГЪТ: Свикнал съм с липсата на корени, която върви с професията ми. Ще ми се обаче хората да могат да живеят в една общност цял живот. Да пътуват, за да видят света, но винаги да се връщат. Това е хубаво. Винаги, когато отида в Индианаполис сега, ме тормози един детски въпрос и най-накрая трябва да го изрека на глас: „Къде е леглото ми?“ Израснал съм там, в града днес живеят един милион души, но в него няма място, където да се намира мое легло. И питам: „Къде е леглото ми?“ После отивам в мотел. Не мога да се върна у дома.

До много скоро човешките същества имаха общности от роднини. Можеха да отидат в десетки домове. Когато семейна двойка се скараше, единият или другият можеха да отидат през три къщи и да останат при някой близък роднина, докато му мине. Или, ако на някое хлапе му писнеше от родителите му толкова, че вече да не може да ги търпи, можеше да отиде при чичо си за малко. Сега това не е възможно. Всяко семейство е заключено в малка кутия. Съседите не са роднини. Няма други къщи, където човек да отиде и за него да се грижат. Когато Никсън се чуди какво става с Америка, когато пита „Къде са старите стойности?“ и така нататък, отговорът е повече от ясен. Ние сме самотни. Вече нямаме достатъчно приятели и роднини. Щяхме да имаме, ако живеехме в истински общности.

„ПЛЕЙБОЙ“: Какво е мнението ви за тези, които правят експерименти с различни социални структури, например комуни?

ВОНЕГЪТ: Те искат да се върнат към начина, по който хората са живели 1000000 години, което е интелигентно. За жалост, тези общности обикновено не се задържат заедно много дълго и накрая се разпадат, защото членовете им не са истински роднини и нямат достатъчно общи неща помежду си. За да може една общност да съществува, човек не би трябвало да се пита какво всъщност мисли този до него. Това е примитивно общество. В общностите, които се създават сега, като млади хора вземат някоя ферма и се опитват да живеят в нея общо, основателите със сигурност имат адски различия помежду си. Децата им обаче, ако комуната се задържи достатъчно дълго, за да отгледа деца, ще се чувстват по-комфортно заедно, биха имали повече общи възгледи и преживявания, повече ще приличат на истински роднини.

„ПЛЕЙБОЙ“: Проучвали ли сте някога тези неща?

ВОНЕГЪТ: Не. Страхувам се да го направя. Мога да открия, че не е истина. Не бих могъл да преживея собствения си песимизъм, ако нямам някаква малка слънчева мечта. Това си е мое и не ми казвайте, че греша: човешките същества *ще бъдат* по-щастливи, не когато победят рака, стигнат до Марс или преодолеят расовите предразсъдъци, или изчистят езерото Ери, а когато намерят начин отново да живеят в примитивни общности. Това е моята утопия. Това искам за себе си.

„ПЛЕЙБОЙ“: Нямате ли общност?

ВОНЕГЪТ: О... има много хора, които биха говорили с мен по телефона. И винаги ме посрещат много добре в мотелите и хотелите, в магазините.

„ПЛЕЙБОЙ“: Но нямате роднини.

ВОНЕГЪТ: Имам ужасно много, но са кошмарно пръснати и ги няма, и мислят по всевъзможно безумни начини.

„ПЛЕЙБОЙ“: Искате да сте с хора, които живеят наблизко и мислят точно като вас?

ВОНЕГЪТ: Не. Това не е достатъчно примитивно. Искам да съм с хора, които изобщо не мислят, така че и аз да не трябва да мисля. Много съм уморен от мислене. И като че ли не помага особено. Според мен човешкият мозък е прекалено мощен, за да може да се използва на практика в тази вселена. Ще ми се да живея с алигатори, да мисля като алигатор.

„ПЛЕЙБОЙ“: Възможно ли е това чувство да се дължи на умората от току-що завършена книга?

ВОНЕГЪТ: Не.

„ПЛЕЙБОЙ“: Въпреки че искате да сте алигатор, може ли да поговорим още малко за хора?

ВОНЕГЪТ: Хората са твърде добри за този свят.

„ПЛЕЙБОЙ“: Сигурно сте чули или видели общност, към която бихте желали да се присъедините.

ВОНЕГЪТ: Хората на изкуството са нещо като разширено семейство. Предполагам, че вече съм в него. Хората на изкуството обикновено се разбират помежду си доста добре, без да се налага да обясняват надълго и нашироко. В Ню Йорк има една комуна, от която се възхищавам, но не бих искал да се присъединя към нея. Създадена е от една жена, която познавам. Основава се на това, че всеки чука всеки друг. Това е интелигентно, защото представлява нещо като кръвна връзка. Всъщност връзката е спермена, но всичко магическо по същността си, като това, наистина кара човек да се чувства повече като роднина. Отне й доста време, докато създаде това нещо, защото има много хора, които не могат да общуват по този начин, които не могат да преминат бариерите. То е като церемонията с побратимяването в „Том Сойер“, когато Том и Хък подписаха клетва със собствената си кръв. Участват жизненоважни вещества. Наскоро гледах по телевизията филм за проучването на горното течение на Нил.

Британската експедиция беше спряна от един племенен вожд. Племенният вожд не искаше да пусне изследователите да продължат, преди да смесят кръвта си с неговата. Една друга жена от Ню Йорк, която познавам, има комуна, в чиято основа е яденето на големи купи спагети или чили, или ориз всяка вечер. Това също са жизненоважни субстанции.

„ПЛЕЙБОЙ“: Този копнеж към общността може да обясни, поне отчасти, модното увлечение по Иисус сред младите напоследък. Защо според вас обаче ги привлича фундаменталното християнство?

ВОНЕГЪТ: Изборът на сърцевина за изкуственото разширено семейство е доста произволен. Вече споменах изкуствата, спермата, кръвта и спагетите. Християнството е също толкова разпространено и безвредно и поради това добро. Знаете ли какво е нуклеизация? Аз не знам, но ще се преструвам, че знам. Свързано е с въпроса колко голямо трябва да е нещо, за да продължи да расте, вместо да умре. Стандартният пример е запалването на огън в пещ с въглища. Ако огънят, който палим, е по-малък от определен размер, ще изгасне. Ако е по-голям, ще се разпространява, докато пламне всичкото гориво. Вероятно в телата ни непрекъснато се образуват гроздове ракови клетки, но бързо изчезват — защото гроздовете са по-малки от определен размер. В Америка е лесно да събереш голяма група хора, които знаят нещо за християнството, защото за него непрекъснато се говори. Няма да е лесно да събереш голяма група заратустрианци, например. Има обаче големи групи християни. Има големи групи на расовата омраза. Никак не е трудно някоя от тях да нарасне, особено в самотно общество като нашето. Всякакви групи.

„ПЛЕЙБОЙ“: Значи не се възхищавате на християнството повече, отколкото, да речем, на общата купа спагети всяка вечер? Или всичко друго, което би могло да спой едно разширено семейство?

ВОНЕГЪТ: Възхищавам се на християнството повече от всичко друго — християнството, чийто символ са добрите хора, споделящи обща купа.

„ПЛЕЙБОЙ“: Споменахте за добрите хора, но някак си тези думи за увлеченията по Иисус и разширените семейства напомнят за Чарлз Мансън^[1].

ВОНЕГЪТ: Да, така е. Неговото семейство, разбира се, е разширено. Приел е всички онези не особено умни момичета, най-

често бездомни момичета, или поне са се чувствали бездомни, и „Семейството“ е означавало толкова много за тях, че са били готови на всичко заради него. Били са простодушни и ужасно млади.

„ПЛЕЙБОЙ“: С какво според вас им е въздействал Мансън?

ВОНЕГЪТ: С желанието си да бъде баща. Една от слабостите на обществото ни е това, че твърде малко хора желаят да бъдат бащи, да носят отговорност, да организират, да казват какво трябва да се направи след това. Много малко хора са годни за това. Ако някой пожелае да поеме нещата в свои ръце, много вероятно е да намери последователи, при това толкова, че да не знае какво да прави с тях. Стандартното поведение в нашето общество в момента е бащата да отрича, че е баща веднага, щом това стане възможно, когато хлапето стане на шестнайсет или нещо такова. Предполагам, че Чарлз Мансън не само е проектирал навън желание да е баща, но също така желание да остане такъв и да стане дядо и прадядо. Това е постоянство, което хората не получават от родителите си.

„ПЛЕЙБОЙ“: А ако бащата се окаже олицетворение на злото, значи поемаме риска и толкова?

ВОНЕГЪТ: Разбира се. Какво толкова? Човек се ражда и си отива, преди да разбере какво става.

„ПЛЕЙБОЙ“: Имате ли някакви идеи как могат да бъдат създадени по-здрави разширени семейства от това на Мансън?

ВОНЕГЪТ: Разбира се. Сложете в основата им християнство или спагети. Препоръчвам същото и на държавите.

„ПЛЕЙБОЙ“: Има ли начин една държава да насърчи разрастването на разширените семейства?

ВОНЕГЪТ: Чрез закони. В момента пиша една история по въпроса, с Килгор Траут.

„ПЛЕЙБОЙ“: Килгор Траут е измисленият автор на научна фантастика, за когото става дума в някои от книгите ви.

ВОНЕГЪТ: Така е. И в момента той пише разказ за времето, когато нашето правителство ще разбере, че не се грижи както трябва за хората, защото е твърде тромаво и мудно. Иска да помогне на хората, но не може да стигне никъде навреме. Президентът посещава Нигерия, където разширените семейства са начин на живот от началото на времето. Той е впечатлен и с право. Огромните семейства се грижат за болните и старците си, за всеки роднина, който има проблеми. Правят

го веднага и без никакви разноси за правителството. Значи, президентът на Съединените щати се връща у дома и обявява, че проблемът на страната е в това, че никой няма достатъчно роднини на разстояние едно провикване. Никой не може просто да извика, за да му се притекат на помощ. Всички трябва да попълват формуляри. И президентът смята да накара компютрите на Администрацията по социалната сигурност да зачислят на всекиго хиляди роднини.

„ПЛЕЙБОЙ“: Безразборно?

ВОНЕГЪТ: Както им падне. Човек трябва да захвърли средното си име и да го замени с името, което му дадат компютрите — имена на гръцки богове, цветове, химически елементи, цветя, животни. Историята започва с пристигането на един политически емигрант в Америка. Той не само трябва да се закълне в лоялност към страната и всичко останало, но трябва да приеме ново второ име от компютрите. Дават му името Глухарче. Името му става Лаело Глухарче Блинц. Има 20000 роднини в цялата страна, със същото правителствено второ име. Получава семеен справочник на фамилия Глухарче и абонамент за месечното списание на фамилия Глухарче. В него има множество реклами, обяви за работа, за покупки и продажби.

„ПЛЕЙБОЙ“: Няма ли тези назначени от правителството роднини да се възползват от него?

ВОНЕГЪТ: Ако искат твърде много, той може да им каже да вървят на майната си, точно както човек казва на кръвен роднина. Освен това в месечното списание има и обяви и статии за мошениците и длъжниците в семейството. Радостта от всичко това е, че никой няма да се чувства самотен и всеки, който има нужда от седем долара до следващия четвъртък или гледачка за бебето за няколко часа, докато отиде до болницата, може да ги има. Винаги, когато отседна в мотел, в голям град, проверявам телефонните указатели за хора с името Вонегът или Либер, и никога не откривам такива. Либер е моминското име на майка ми. Ако обаче бях Глухарче или Катерица или Никел, щях да мога да се обадя на много номера.

„ПЛЕЙБОЙ“: Ами ако не желаят да разговарят с вас?

ВОНЕГЪТ: При роднините това се случва много често. Много често се случва и да се *радват*, че им се обаждаш, за да помогнат, ако могат.

„ПЛЕЙБОЙ“: И няма да са задължени със закон да ти дават каквото искаш?

ВОНЕГЪТ: Не, по дяволите. Ще бъдат като обикновени роднини, само че ужасно много. Ако някой позвъни на вратата ми и каже: „Ей, ти си Катерица и аз съм Катерица. Трябват ми сто долара“, ще изслушам историята му, ако искам, и ще му дам колкото мога да отделя, колкото сметна, че заслужава. Може да не му дам нищо. И това няма да превърне страната в лигаво, сантиментално общество. Ще има повече хора, които си казват един на друг да вървят на майната си, отколкото сега. При теб, на улицата, може да дойде просяк и да ти каже: „Ей, приятел, можеш ли да помогнеш на един закъсал“. Ти можеш да попиташ какво е второто му име и той да ти отговори, че е Никел. Тогава ти можеш да му кажеш: „Върви на майната си, аз съм Катерица. Върви при някой Никел да търсиш помощ“. Постепенно, разбира се, Никелите ще започнат да мислят, че са малко по-свестни от Глухарчетата и „Не знам какво им става на тези Катерици“ и така нататък, но също така ще има и много хора, които се срещат като роднини: „Ти Изумруд ли си? Ей, мамка му! И аз съм Изумруд! Откъде си?“ Знам, че поне що се отнася до Вонегът, имам известни права над тези хора. На петдесетия си рожден ден, например, получих картичка, подписана от много хора, които се казват Вонегът — католически род от Оукланд, Калифорния. Не знам откъде са разбрали, че е рожденият ми ден, но получих тази прекрасна картичка, без изобщо някога да съм ги виждал.

Веднъж, преди няколко години, говорех в хавайския университет и някой дойде при мен и ме попита: „Кой е Фред Вонегът?“ Отговорих, че не знам и той ми каза, че името на Фред Вонегът е във вестниците непрекъснато. Взех един вестник от Хонолулу и там видях голяма реклама за коли на старо, със снимка на Фред и надпис от рода на „ЕЛАТЕ И ПОПИТАЙТЕ ФРЕД ЗА ИЗГОДНА СДЕЛКА“. Открих го и вечеряхме заедно. Оказа се, че е израснал в Самоа и че майка му е финландка. Въпреки това срещата, връзката беше вълнуваща и за двама ни.

„ПЛЕЙБОЙ“: Връзките по име обаче не са ли като това, за което става дума в „Котешка люлка“ — група, която открива идентичността си чрез неуместни и изкуствени общи преживявания?

ВОНЕГЪТ: Не знам, но ако върши работа, е без значение. Това е като наркотиците и младите хора. Фактът, че употребяват наркотици, им осигурява общност. Ако започнеш да употребяваш някакъв наркотик, можеш да си избереш група приятели, с които да се виждаш всеки ден, ден след ден, заради необходимостта да се сдобиваш с дрога през цялото време. И можеш да имаш общност, каквато не би имал при други обстоятелства. Около марихуаната беше изградено общество, същото е и около дългите коси. Можеш да поздравяваш и да се доверяваш на непознати, само защото изглеждат като теб, защото използват марихуана и така нататък. Това са вълшебните амулети, по които се разпознават един друг — и така се получава общност. Наркотиците са интересни с това, че показват колко невероятно изобретателни са хората.

„ПЛЕЙБОЙ“: Как така?

ВОНЕГЪТ: Ами, хиляди хора от нашето общество откриват, че са твърде глупави, твърде непривлекателни или твърде невежи, за да се издигнат. Дават си сметка, че не могат да имат хубава кола, хубава къща или хубава работа. Не всеки може да има такива неща, нали? Трябва да си много приятен. Трябва да изглеждаш добре. Трябва да имаш добри контакти. И си дават сметка, че ако загубиш, ако не се издигнеш в нашето общество, ще трябва да живееш сред ужасна грозота, че полицията ще опитва да те върне обратно всеки път, когато се измъкнеш. Хората, попаднали в такава ситуация, са обмислили всички възможности. Трябва ли да боядисам стаята си? Ако сложа много отрова за плъхове, ще си отидат ли плъховете? Не. Плъховете пак ще са си там, ако боядисаш стаята си, тя пак ще е грозна. Пак няма да имаш пари, за да отидеш на кино, няма да можеш да се сприятелиш с хора, на които да имаш доверие.

Какво можеш да направиш в такъв случай? Можеш да промениш ума си. Можеш да промениш вътрешността си. Дрогата е чудесен, изобретателен, храбър експеримент. Никое правителство не би се осмелило да проведе такъв експеримент. Подобно нещо би опитал нацистки лекар в концентрационен лагер. На всички в Блок С дава амфетамини. На всички в Блок Д дава хероин. Онези от Блок Е поддържа в небесата с марихуана — и чака да види какво ще стане с тях. Този експеримент обаче е и продължава да бъде осъществяван от доброволци, така че сега знам много за това, как можем да бъдем

променени вътрешно. Може населението да стане толкова гъсто, че всички да трябва да живеят сред грозота и да се окаже, че интелигентното човешко решение — единственото възможно решение — е да се променим вътрешно.

„ПЛЕЙБОЙ“: Наркотиците били ли са решение за вас?

ВОНЕГЪТ: Не. Макар че известно време използвах предписани амфетамини, защото много спях. Винаги съм можел да спя добре, но след осем часа здрав сън бях в състояние да подремна и следобед. Установих, че ако искам, мога да спя и от един до пет, да прекарам целия следобед във великолепни цветни сънища. Това е нормална реакция спрямо депресията. Спях страшно много и реших, че това е губене на време. Поговорих с един лекар и той ми предписа „Риталин“. Свърши работа. Бях впечатлен. Не вземах кой знае колко от препаратата, но бях изумен как така мога да съм в депресия и като глътна проклетото малко нещо, малко по-голямо от глава на карфица, да се почувствам много по-добре. Смятах, че реагирам така заради Атика или на минирането на пристанището на Хайфон. Не беше така. Явно бях реагирал на вътрешната химия на организма. Трябваше само да глътна едно от онези малки хапчета. Престанах да ги вземам, но ми се стори много интересно, че настроението ми може да се промени от хапче.

„ПЛЕЙБОЙ“: Освен периодите на потиснатост, преживявате ли и периоди на възбуда?

ВОНЕГЪТ: До много скоро, на всеки два-десети ден, тапата ми изхвърчаше. Дълго време смятах, че имам много добри причини за тези периодични изригвания. Мислех, че хората около мен си го търсят. Едва напоследък обаче си дадох сметка, че това се случва редовно, още откакто бях на шест години. Хората около мен не можеха да направят кой знае какво в тази връзка. Можеха да отложат изблика ден-два, но нищо повече — ставаше повече или по-малко по разписание.

„ПЛЕЙБОЙ“: Казвате *ставаше*.

ВОНЕГЪТ: Е, вземах уроци как да се справям с това. Ходех при една лекарка веднъж седмично. Това не е психоанализа, а нещо по-повърхностно. Говоря й за депресията си, опитвам се да схвана природата й. Голяма част от всичко това е във физиологията. В книгата, която завърших току-що, „Закуска за шампиони“, мотивите на

героите се обясняват с телесната химия. Знаете как е, не даваме пет пари за детството на някого или за случилото се вчера — просто искаме да знаем какво е състоянието на кръвния му поток. Героите са по-високо, когато кръвният им поток е повишен, и са по-ниско, когато кръвният им поток е понижен. За мен обаче тази година е по-добра от миналата. Оправям се много по-добре. През последните две години бях много ниско и като поработих върху това, отново се надигнах. Получавам помощ от интелигентни хора, които не са фройдисти.

„ПЛЕЙБОЙ“: По-рано, в „Кланица пет“, говорите за напиване през нощта и звънене по телефона на стари приятели, много далеч. Още ли го правите?

ВОНЕГЪТ: Вече не. Но е чудесно. Можеш да намериш всеки, когото поискаш, в цялата страна. Обичам да се ровя в миналото, стига да се ровя сред живи хора, а не сред призраци. Познавам един акушер, който беше много беден като млад. Отиде в Калифорния и стана богат и известен. Беше акушер на кинозвездите. Когато се пенсионира, отново се върна в Средния запад и потърси всички жени, с които някога, когато е бил никой, беше излизал. Искаше да видят, че вече е някой. „Браво на теб“, казах му. Помислих си, че е чаровно. Харесвам хората, които не забравят.

Аз също направих подобна дивотия. В гимназията „Шортридж“, когато учех там, имяхме една танцова забава за големите ученици, на която давах смешни подаръци на различни хора. Треньорът по футбол — беше дяволски добър треньор, отборът ни бе като барут — раздаваше подаръците. Други хора ги бяха опаковали, той само обявяваше кой подарък за кого е. По онова време бях кльоцав, с много тесни рамене.

„ПЛЕЙБОЙ“: Като Били Пилгрим от „Кланица пет“?

ВОНЕГЪТ: Да. Бях нелепо фламинго. Треньорът ми връчи самоучител по културизъм. Щях да се поболея. Искаше ми се да изляза и да нарежа гумите на колата му, толкова безотговорна беше постъпката му на възрастен спрямо едно хлапе. Не го направих. Излязох от залата и се прибрах у дома. Никога не забравих унижението. Една вечер, миналата година, взех телефона и поисках номера му от информацията в Индианаполис. Обадох му се и му казах кой съм. После му напомних за подаръка и казах. „Искам да знаеш, че

тялото ми се разви нормално“. Това беше *елегантно* разтоварване. Със сигурност бие психиатрията.

„ПЛЕЙБОЙ“: В книгите ви веселото е помрачено от истинска тъга. Независимо от явно успешната ви терапия, смятате ли се за тъжен човек?

ВОНЕГЪТ: Има тъжни неща от детството ми, които, предполагам, имат нещо общо с тъгата ми. Все пак тъгата, която изпитвам сега, е от яд, защото можем да направим толкова много неща — евтини неща, — които не правим. Свързано е с идеите. Аз съм атеист, както казах, и не си падам по погребения — идеята за тях не ми допада особено, — но все пак, най-накрая, реших да отида на гробовете на родителите си. Направих го. Там, в Индианаполис, има два камъка, един до друг, и аз ги погледнах и ми се искаше — чувах го в главата си, толкова ясно съзнавах какво ми се иска — те да са били по-щастливи, отколкото бяха. За тях би било дяволски лесно да са по-щастливи. Ето това ме натъжава. Благодарен съм, задето научих от тях, че организираната религия е антихристиянска и че расовите предразсъдъци са глупави и жестоки. Благодарен съм, също така, че умееха да се шегуват. От тях обаче научих и какво е тъга до костите. Хлапетата могат да научат всичко. Когато се раждат, главите им са празни. Възрастните могат да сложат в тях каквото си поискат.

„ПЛЕЙБОЙ“: Защо родителите ви бяха толкова тъжни?

ВОНЕГЪТ: Мога само да предполагам. Предполагам, защото планетата, която обичаха и смятаха, че разбират, е била унищожена през Първата световна война. И нещо, което казах по-рано — човешките същества са твърде добри за тази планета. Вероятно това е била тъгата в костите им. Говоря глупости, разбира се. Те съсипаха живота си, защото мислеха за каквото не трябва. А, дявол да го вземе, нямаше да е никак трудно да започнат да мислят за каквото трябва.

„ПЛЕЙБОЙ“: Приличате ли на своя герой, Елиът Роузуотър, който се чувства много разстроен от тъгата по света?

ВОНЕГЪТ: Донякъде е достойно за себеуважение да ходиш по света и да съжаляваш другите хора. Аз не го правя много. Аз просто знам, че има ужасно много хора, които имат страхотни проблеми и не могат да се измъкнат. Проявявам нетърпение с хората, които смятат, че е лесно да се освободиш от проблемите си. Смятам, че има много хора, които се нуждаят от сериозна помощ. Тревожа се за глупавите хора,

тъпите хора. Някой трябва да се грижи за тях, защото те не могат да се справят. На времето опитах да направя организация с идеална цел, наречена „Жизнено инженерство“. Ако не знаеш какво да правиш по-нататък, идваш при нас и ние ти *казваме*. Единственото ни изискване беше да правиш каквото ти кажем. Най-напред давах тържествено обещание, че ще правиш точно каквото ти кажем, а после ние ти даваме най-добрия съвет, на който сме способни. Оказа се обаче, че никой не спазваше даденото обещание, а ние нямахме начин да го наложим. Не можехме да наемем двама биячи от Детройт, нали?

„ПЛЕЙБОЙ“: Друг начин да се справиш с тъгата, с проблемите, които не можеш да решиш, е хуморът. Това ли е вашият начин?

ВОНЕГЪТ: Е, опитвам се. Смехът обаче е отговор на безсилието, точно както сълзите са отговор на безсилието и като тях не решава нищо. Плачът и смехът са нещата, които правят човешките същества, когато не могат да направят нищо друго. Фройд пише много смислено за хумора — това е интересно, защото по същество той е много далеч от хумора. Примерът, който дава, е с куче, което не може да излезе през портата, за да ухапе човек или да се сбие с друго куче. Започва да рови в калта. Това не решава нищо, но кучето трябва да *направи нещо*. В подобна ситуация хората плачат или се смеят. Често държах речи, защото ми бяха нужни хонорарите. Понякога бях смешен. Най-смешен бях в Нотр Дам, където бях на един литературен фестивал. Аудиторията беше огромна и така добре настроена, че каквото и да кажех, звучеше смешно. Достатъчно бе да се изкашлям или да прочистя гърлото си и всичко избухваше. Историята, която разказвам, е наистина ужасна. Хората се смееха, защото агонизираха от болка, срещу която не можеха да направят нищо. Бяха болни и безпомощни, защото два дни преди това беше убит Мартин Лутър Кинг. Фестивалът бе прекратен в четвъртъка на убийството и продължи на следващия ден. Но беше ден на тъга, хората се мъчеха да се съвземат. Тогава, в събота, дойде моят ред да говоря. Правя умерено смешни неща, но в присъствието на скръбта смехът беше най-силен. Имаше огромна нужда или от плач, или от смях, като единствен възможен регулатор. Нищо не можеше да се направи, за да се върне Кинг. Значи най-големият смях се основава на най-големите разочарования и на най-големите страхове.

„ПЛЕЙБОЙ“: Това ли се нарича „черен хумор“? Всичкият ли хумор е черен?

ВОНЕГЪТ: В известен смисъл, може би да. Във всеки случай, хората, които Брус Джей Фридман нарича „черни хумористи“, доста се различават помежду си. Аз не си приличам много с Дж. П. Донливи, например, но Фридман вижда някаква прилика и казва, че и двамата сме черни хумористи. Критиците подхванаха фразата, защото е удобна. Казват „черен хуморист“ и по този начин назовават поне двайсет писатели. Нещо като стенография. Фройд обаче вече е писал за хумора на ешафода, който е средноевропейски хумор. При него хората се смеят, когато са в състояние на политическа безпомощност. Този хумор е свързан с Австро-Унгарската империя. Имало е евреи, сърби, хървати — всичките наблъскани заедно в онази доста невероятна империя. И са им се случили ужасни неща. Били са безпомощни, безсилни хора и затова са се шегували. Само това са могли да правят пред лицето на безсилието. Хуморът на ешафода, описан от Фройд, тук наричаме „еврейски хумор“. Хумор за слаби, интелигентни хора, попаднали в безнадеждни ситуации. Аз често съм писал за безсилни хора, които чувстват, че не може да се направи много във връзка със ситуацията им.

Един от любимите ми анимационни филми — мисля, че беше от Шел Силвърстайн — показва двама души, оковани с вдигнати нагоре ръце за стена на килия, висока пет метра. Глезените им също са оковани, а високо горе има малко прозорче с решетки, през което и мишка не може да се промъкне. Единият от двамата казва: „А сега, ето какъв е планът ми...“ Не е в американската разказваческа традиция да има герои, попаднали в ситуации, от които не могат да излязат, но мисля, че това често се среща в живота. Съществуват хора, най-вече глупавите хора, които имат ужасни проблеми и никога не могат да се измъкнат от тях, защото не са достатъчно интелигентни. Струва ми се жестоко и комично в нашата култура да очакваме, че човек винаги може да реши проблемите си. Значи, ако имаш малко повече енергия, малко повече борбеност, проблемът винаги може да бъде решен. Това е толкова невярно, че ми се иска да плача — или да се смея. В американската култура не е прието мъжете да плачат — но се смея много. Когато попадна на необразован, глупав чернокож наркоман в този град, а после срещна оптимист, който смята, че всеки може да се

издигне над произхода си, ако го бива — това е нещо, за което можеш да плачеш и да се смееш. Но смехът е важен, защото го *чувстваш* като смях.

„ПЛЕЙБОЙ“: Кое смятате за истински смешно?

ВОНЕГЪТ: Нищо не може да ме накара да се пукна от смях. Работата ми е да се шегувам. Това е вид малко изкуство. Имам известен природен талант. Напомня правенето на капан за мишки. Правиш капана, слагаш стръвта, зареждаш го и... щрак! Книгите ми са по същество мозайки, направени от малки плочки. И всяка плочка е смешка. Може да е дълга пет реда или единайсет реда. Ако пишех трагично, можех да карам морето да се промени, да имам сериозно, мощно течение. Вместо това се хванах със смешките. Една от причините да пиша толкова бавно е, че се опитвам да накарам всяка смешка да върши работа. Трябва да го правиш, иначе книгата е загубена. Шегите обаче до такава степен са част от приспособяването ми към живота, че мога да започна да пиша история на всякаква тема и или ще намеря в нея смешни неща, или ще спра да пиша.

„ПЛЕЙБОЙ“: Как стана така, че започнахте да пишете?

ВОНЕГЪТ: Гимназията, в която учех, издаваше ежедневник и то още от 1900 година. Там имаше курс по печатарство за хората, които няма да учат в колеж. Бяха си дали сметка: „Боже, след като имаме линотипите, много лесно бихме могли да издаваме вестник!“ И започнали да го издават всеки ден. Казваше се „Шортридж Ехо“. Беше толкова стар, че родителите ми бяха работили за него. Така, вместо за учител, както се случва с повечето хора, вместо за един читател, госпожица Грийн или господин Уотсън, започнах да пиша за по-голяма публика. И ако не си свърших работата добре, изяждах доста лайна през следващите двайсет и четири часа. Просто се оказа, че мога да пиша по-добре от повечето други. Всеки е надарен с нещо, което му се отдава лесно, и не може да си представи защо всички останали имат толкова големи проблеми с него. За мен това беше писането. За брат ми бяха математиката и физиката. За сестра ми — рисуването и скулптурата.

„ПЛЕЙБОЙ“: Тогава четяхте ли научна фантастика?

ВОНЕГЪТ: Повечето излизаше като булевардни издания. От време на време четях булевардна научна фантастика, както четях булеварден секс или булевардни криминални романи. Мнозинството от

съвременниците ми, които сега са автори на научна фантастика, бяха абсолютно полудели по тези булевардни романи — даваха всичките си пари за тях, колекционираха ги, разменяха ги, възхищаваха им се, ръкопляскаха на автори, които останалият свят смяташе за занаятчии. Аз никога не съм правил това и съжалявам. Когато съм с други автори на научна фантастика, аз се стеснявам, защото те искат да си говорим за хиляди истории, които не съм чел. Не че смятах тези романи за недостойни. Просто си пилеех живота с други неща.

„ПЛЕЙБОЙ“: Например?

ВОНЕГЪТ: Не знам. Някога казвах, че съм пропилял осем години, за да правя авиомодели и да мастурбирам, но не беше толкова просто. Четях научна фантастика, само че консервативни неща — Хърбърт Уелс и Робърт Луис Стивънсън, който лесно се забравя, но пък е написал „Джекил и Хайд“. Четях и Джордж Бърнард Шоу, който прави ужасно много екстраполации, особено във въведенията си. „Назад към Матусал“ за мен беше научна фантастика.

„ПЛЕЙБОЙ“: Какво мислите за нея като жанр? Според стандартните критически оценки, тя не се рентира.

ВОНЕГЪТ: Заплащането винаги е било по-малко, в сравнение със заплащането за други литературни жанрове. Тъкмо авторите на булевардна фантастика дадоха тон. Ще ви кажа нещо интересно: когато Ай Би Ем създаде електрическата пишеща машина, още не беше ясно дали това е продукт или не. Наистина не можеха да си представят, че хората вече са чак толкова недоволни от обикновената пишеща машина. Механичната пишеща машина е чудесно нещо. Не бях чувал някой да се оплаква, че ръцете му се уморяват като пише на такава. Ай Би Ем се безпокоеше, когато пусна новите електрически пишещи машини, защото не знаеше дали някой ще иска да ги ползва. Първи си купиха такива машини писателите на булевардна литература, които искаха да пишат по-бързо, защото им се плащаше малко на дума. Пишеха толкова бързо, че изграждането на образите стана без значение, диалозите бяха дървени, както и всичко останало — защото винаги даваха първата чернова. Продаваха нея, защото нямаша време за подобрения. Това продължаваше упорито и младите хора, които бяха решили да пишат научна фантастика, използваха за модел онова, което вече беше написано. Качеството най-често бе кошмарно, но се

получаваше един вид освобождаване, защото по този начин в обръщение влизаха ужасно много добри идеи.

„ПЛЕЙБОЙ“: Кое накара самия вас да използвате този жанр?

ВОНЕГЪТ: По онова време работех за „Дженеръл Електрик“, веднага след Втората световна война, и видях машина за изрязване на роторите на реактивните самолети — газовите турбини. Беше много скъпо човек да изрязва такива сложни форми, така че бяха измислили управлявана от компютър машина и тя ме заплени. Това беше през 1949 година и хората, които работеха на тази машина, предвиждаха всевъзможни други машини, които да се управляват от малки кутии и перфорирани карти. „Механично пиано“ беше първият ми отговор на идеята всичко да се управлява от малки кутийки. Звучеше много смислено. Не изглеждаше зловещо една щракаща кутийка да взема решения вместо теб. Беше лошо обаче за човешките същества, които черпеха достойнство от работата си.

„ПЛЕЙБОЙ“: Значи научната фантастика ви се стори най-добрия начин да споделите мислите си по въпроса?

ВОНЕГЪТ: Нямаше как да го избягна, защото „Дженеръл Електрик“ беше научна фантастика. С радост откъгнах сюжета на „Този храбър нов свят“, чийто сюжет беше с радост откънат от „Ние“ на Евгени Замятин.

„ПЛЕЙБОЙ“: „Кланица пет“ е преди всичко за огнената бомбардировка над Дрезден, която сте преживели през Втората световна война. Какво ви накара да напишете романа като един вид научна фантастика?

ВОНЕГЪТ: Тези неща са интуитивни. Тук няма събрания за обсъждане на стратегията за това, какво ще правиш. Просто работиш всеки ден. А научнофантастичните пасажии в „Кланица пет“ са като клоуните при Шекспир. Когато Шекспир смята, че на публиката ѝ стигат сериозните неща, пуска в ход някой клоун или глупав гостилничар, или нещо подобно, след което отново става сериозен. Пътуванията до други планети, научната фантастика, която очевидно е шегата, е равносилна на това пускане на клоуните от време на време, колкото да се разведрят нещата.

„ПЛЕЙБОЙ“: Докато пишехте „Кланица пет“, опитахте ли въобще да подходите към темата изцяло реалистично?

ВОНЕГЪТ: Не можех, защото книгата беше до голяма степен намерен предмет. Беше в главата ми и успях да я извадя от там, но една от особеностите на този предмет бе фактът, че вместо бомбардировката на Дрезден имаше бяло петно, защото не помня. Потърсих няколко души, с които бяхме заедно през войната, но и те не помнеха. Не искаха да говорят за това. Бяха забравили напълно какво беше. За събитието имаше всевъзможна информация, но поне що се отнася до банката на моята памет, центърът на историята просто бе изтръгнат. Нямаше какво да се възстановява — нямаше и в главите на моите приятели.

„ПЛЕЙБОЙ“: Дори и да не помните, преживяното в Дрезден, бомбардировките, пленничеството промениха ли ви по някакъв начин?

ВОНЕГЪТ: Не. Предполагам, че мислите обратното, защото това е клишето. Значението на Дрезден в живота ми е значително преувеличено, защото книгата ми за него стана бестселър. Ако книгата ми не беше бестселър, всичко щеше да изглежда като незначително събитие в живота ми. Не мисля, че животът на човек се променя от подобни краткотрайни събития. Дрезден беше нещо изумително, но събитията могат да са изумителни и без да те променят. Чувствах се като човек, който е платил дълговете си — имам предвид гладуването в пленническия лагер. Гладът е нормално преживяване за човека, но не и за човека от американската средна класа. Бях феноменално гладен в продължение на шест месеца. Почти нямаше какво да се яде — това от моя гледна точка е сензационно, защото иначе никога нямаше да преживея тези неща. Други ги удрят таксите или белите им дробове колабират, или нещо такова и това е впечатляващо. Само да си гладен обаче в продължение на известно време — когато постъпих в армията тежах 90 килограма, а когато излязох от военнопленническия лагер бях 62, наистина бяхме гладни — води до самодоволство сега. Издържах. Едно от хлапетата ми обаче, горе-долу на възрастта, на която бях аз, се разболя от туберкулоза в Корпуса на мира и лежа неподвижно в болница цяла година. Единствените хора, които се разболяват от туберкулоза в нашето общество, са старците и бедняците. Значи трябваше да лежи там неподвижно цяла година, заобиколен от възрастни алкохолици — и това го промени. Даде му материал за размисъл.

„ПЛЕЙБОЙ“: Какъв материал за размисъл ви осигури преживяването в Дрезден?

ВОНЕГЪТ: Най-близкият ми приятел е Бърнард В. О'Хеър — той е адвокат от Пенсилвания и го има в книгата. Попитах го какво означава за него преживяното в Дрезден и той отговори, че вече не вярва в това, което му казва правителството. Нашето поколение вярваше в нещата, които говореше правителството, защото не бяхме лъгани кой знае колко. Една от причините да не бъдем лъгани е, че по време на детството ни нямаше война, така че в общи линии ни беше казвана истината. Нямаше причина правителството да ни лъже много сложно. Едно воюващо правителство обаче става лъжливо правителство поради много причини. Една от причините е, за да обърка враговете. Когато влязохме във войната, смятахме, че правителството ни зачита живота, че ще внимава с гражданите и така нататък. Дрезден нямаше тактическа стойност. Беше град на цивилни. Въпреки това Съюзниците го изгориха и стопиха. След това излъгаха. Това ни стресна. Сега не стряска никого. Онова, което стресна всички при бомбения килим над Ханой, не бяха бомбите — стресна ги фактът, че стана на Коледа. Затова всички бяха възмутени.

„ПЛЕЙБОЙ“: Като бивш военнопленник, какво мислите за пленниците, които се връщат от Виетнам?

ВОНЕГЪТ: Мисля, че бяха подучени да говорят, каквото говореха, от правителството. Това обаче не бива да ни изненадва. Във всеки случай, тези мъже са крещящо обвързани. Във войната те всъщност бяха високоплатени техници. Нашите 45000 бели кръста от войната във Виетнам бяха деца на бедни семейства. Жертвите в гетата и мините на Пенсилвания също са били ужасяващи. Тези хора не направиха пари през войната, нямат професии за цял живот. Войната за тях беше ад, а в същото време онези добре платени шефове се връщат и казват: „Да, беше чудесен бизнес“. Плащат им толкова, колкото и на главния редактор на голямо списание. Това са професионални воители, които са готови да отидат да се бият навсякъде, по всяко време.

„ПЛЕЙБОЙ“: Не изглеждате изпълнен със съчувствие заради пленничеството им.

ВОНЕГЪТ: За някои неща упорствам. Упорствам за разликата между военновъздушните сили и пехотата. Харесвам пехотата. Ако

имаше друга война, ако бях достатъчно млад и ако войната беше справедлива, щях пак да отида в пехотата. Не искам да съм никъде другаде. Преди изстъпленията на Кели, смятах, че пехотинците по принцип са почитени. Подобно чувство има между пехотинците и от други страни по време на война. Тази част от войната беше почитена, а останалото — съмнително. Дори и артилерията, която се крие в шубраците и сее снаряди. Глупаво е, но и досега не съм променил мнението си. Освен това, мразя офицерите.

„ПЛЕЙБОЙ“: Защо?

ВОНЕГЪТ: Всичките са лайна. Всеки офицер, когото съм познавал, беше лайно. Веднъж говорих в академията „Уест Пойнт“ по този въпрос и им се стори много смешно. През целия си живот обаче съм мразил офицерите, защото говорят толкова зле за сухопътната армия. Начинът, по който говорят с по-нисшите по ранг, е абсолютно излишен. Онзи ден тук беше един мой приятел. Купил си бе ново палто и много се гордееше с него. Аз не го харесах, защото имаше пагони. Мисля, че ще ги махне.

„ПЛЕЙБОЙ“: Ако се съди по „Механично пиано“, което е силно обвинение срещу учените и начина, по който те гледат на света, вие не ги обичате особено. Промениха ли с нещо това ваше отношение двайсетте и една години след излизането на романа?

ВОНЕГЪТ: *Учените* се промениха значително. Оказва се, че хората предпочитат да следват стереотипи, защото така е по-лесно за всички останали. Някога професорите наистина са били разсеяни. От тях се е очаквало да са такива и им се е разминавало. Те са култивирали това, докато се превърне в навик — закъсняването за уговорени срещи, забравяне на важни годишнини, — но вече не го правят. И някога учените често са били като Ървинг Лангмюр. Той е лауреат на Нобелова награда и брат ми, който е добър учен, работеше с него — затова го познавам. В отношенията си с хората беше като дете и твърдеше, че чисто и просто търси истината, че истината не може да навреди на човешките същества и че не го интересуват приложенията на това, което е открил. Много учени бяха такива. Познавах доста, защото в „Дженеръл Електрик“ отговарях за връзките с обществеността и се занимавах предимно с изследователската лаборатория там. Имаха стотици първокласни учени. Опознах ги — типове, които се занимаваха с ниски температури, кристалография,

електронни микроскопи и така нататък. Бях там всеки ден, пъхах си носа в това или онова, разговарях с тях. По онова време, около 1949-а, всички те бяха невинни, всички се занимаваха само с истината и не ги интересуваха какво може да бъде направено с откритията им.

„ПЛЕЙБОЙ“: Атомната бомба не им ли оказа влияние по онова време?

ВОНЕГЪТ: Не. След това обаче се събудиха. Казаха си: „Дявол да го вземе, трябва да започнем да внимаваме“. Наистина започнаха и невинността като на Лангмюр вече не съществува. Това беше стереотипът на времето, а за политиците и индустриалците бе добре дошло, че учените не се тревожат за съдбата на откритията си. Закон на живота е, че ако измислиш нещо, което *може* да се използва за насилие, то *ще* се използва за насилие. Гордеех се с брат си заради реалната невинност на неговата работа — изцеждаше облаци със сух лед и сребърен йодид. Беше открил, че сребърният йодид може да ги накара да пуснат дъжд или сняг при определени условия. И видях колко се ужаси, когато преди около година стана ясно, че сме изцеждали Индокитай в продължение на години. Той не беше чувал нищо за това. Методът му е нещо, което всеки може да направи. С вас, например, можем да започнем да изцеждаме в задния ми двор — трябва ни само някакъв раздрънкан генератор за дим, който да изпрати към небето пушек със сребърен йодид. Брат ми винаги се бе опитвал да проявява внимание към евентуалното използване на откритията му за насилие и много се натъжи, когато разбра, че сребърният йодид е бил използван във войната. Учените започнаха да се тревожат за морала в нещата, които правят. От известно време е така. Преди няколко години Норбърт Винер, математикът от Мичиганския технологичен институт, писа в „Атлантик“, че не смята повече да дава информация на индустрията или правителството, защото те не са мили хора и не използват хуманно нещата.

„ПЛЕЙБОЙ“: Ами учените като Вернер фон Браун?

ВОНЕГЪТ: Той, разбира се, е инженер, не учен. Какво мисля за него ли? Не го познавам, но ми се струва, че притежава някаква безсърдечна невинност, която би позволила на човек да изобрети и конструира електрически стол — като акт на добро гражданско чувство. В миналото е изобретявал оръжейни системи. Изобретателите

на оръжейни системи — сред тях е и Леонардо да Винчи — не са приятели на обикновения човек.

„ПЛЕЙБОЙ“: Поне засега, космическата програма прилага постиженията на науката и технологиите за мирни цели. Какво мислите за нея?

ВОНЕГЪТ: Присъствах на последното изстрелване към Луната. Преди това не бях виждал такова нещо. Бях против космическа програма, защото е много скъпа и защото толкова бързахме да я осъществим. Разполагаме от известно време с технологията, за да го направим, но ми се струва, че нищо не ни принуждава толкова да бързаме да отидем на Луната и да похарчим толкова много пари за това. Бихме могли да планираме изучаването на Луната за следващите 500 години. В края на краищата, вече знаехме, че там няма ресурси, които да донесем тук и да използваме икономически оправдано, знаехме, че няма и атмосфера. Дори и цялата ѝ повърхност да беше покрита с диаманти, това нямаше да ни помогне кой знае колко. Значи всичко прилича на номер от водевил. Голям брой учени смятаха, че тези пари могат да се похарчат за други изследвания. В крайна сметка, парите бяха похарчени за инженерство. Все едно да построиш огромен небостъргач или гигантски мост. Всичко беше реклама и шоу бизнес, не наука. За това до голяма степен е отговорен Джон Кенеди. Той бе състезател по дух. Беше корав, весел атлет и обичаше да побеждава. И предположението, че това може да развесели американците и да ни направи по-енергични, не беше лошо. Не се получи точно така, но Кенеди, в ентусиазма си, наистина желаше най-доброто за американския народ. Смяташе, че може да ни възбуди силно.

„ПЛЕЙБОЙ“: Всъщност много хора се отегчиха бързо. Защо според вас стана така?

ВОНЕГЪТ: Изглеждаше детинско. Изглеждаше детинско дори на децата. Моите деца не проявяваха никакъв интерес. На Луната нямаше нищо, което те искаха. И третокласниците знаеха, че там няма атмосфера. Няма какво да се яде и пие, няма с кого да си поговориш. Вече го знаят. В Сахара или на Северния полюс има повече интересни неща.

„ПЛЕЙБОЙ“: Научнофантастичните версии как ще стане това несъмнено бяха по-интересни от действителността.

ВОНЕГЪТ: Ами, за пътешествието взеха безцветни мъже, защото само безцветни мъже биха могли да *издържат*. В научнофантастичните романи хората в космическите кораби се карат непрекъснато. Хората, които се карат, изобщо не трябва да се качват на космически кораб.

„ПЛЕЙБОЙ“: Какво ще кажете за последното изстрелване?

ВОНЕГЪТ: Беше страховито красиво преживяване — чувствено, сексуално, опасно и скъпо колкото си иска. Марта Рай беше там. Дон Рикълс беше там. Смъртта беше там.

„ПЛЕЙБОЙ“: Някой умря ли?

ВОНЕГЪТ: Списание „Лайф“^[2] умря. Фотографите му бяха там, с апарати, които приличаха на обсадни оръдия. Ние се въртахме край тях. Бяхме акредитирани от „Харпърс“. Когато се прибраха у дома със снимките си, разбраха, че списание „Лайф“ е мъртво. Как ви харесва като символ? Нашата планета остана без Живот, докато астронавтите ни пътуваха към Луната. Отидохме там, защото един шведски журналист ни каза, на един коктейл в Ню Йорк, че плачел на всеки старт. Освен това моят брат ми каза: „Когато видиш как излита ракетата, почти си мислиш, че си струва“.

„ПЛЕЙБОЙ“: Казахте, че било сексуално.

ВОНЕГЪТ: Беше величествено космическо чукане и има някаква конспирация, за да се прикрие този факт. Затова всички дописки за стартовете са написани в толкова кротък тон. Изобщо не дават представа колко силно е изживяването. Как биха се почувствали данъкоплатците, ако разберат, че плащат за оргазмите на няколко хиляди смахнати, намиращи се на километър от стартовата площадка? И този оргазъм е много *удовлетворяващ*. Имам предвид, че наистина се разтреперваш и губиш сетивата си. Има нещо особено в тътена, който долита над водата. Разбрах, че имало някакви звукови честоти, с които можеш да накараш човек неволно да се *насере*. Значи, наистина ти действа в червата.

„ПЛЕЙБОЙ“: Колко време трае това?

ВОНЕГЪТ: Може би цяла минута. Беше нощен старт, така че можехме да проследим светлото петно по-дълго, отколкото щяхме през деня. И звукът изглеждаше по-продължителен. Кой знае обаче? Това е като да опишеш автомобилна катастрофа — не можеш да се довериш

на паметта си. Светлината беше ярка и след нея в очите оставаха картинки. Може би не е трябвало да я гледаме.

„ПЛЕЙБОЙ“: Как реагираха хората около вас?

ВОНЕГЪТ: Изумяха. Чукаха вселената. И след това се чувстваха оглупели и им беше приятно. В очите им се четеше послание: никой не трябва да казва на външния свят, че НАСА държи най-проклетия салон за масаж в историята. Когато се върнах в Ню Йорк, по пътя от летището говорих с един шофьор на такси. Той заяви нещо, което винаги съм смятал за истина — че пари трябва да се харчат за космоса, когато можем да си го *позволим*. Сега искаше по-добри болници, по-добри училища. Искеше къща за себе си. Беше много свестен тип. Изобщо не бе глупак. Работеше дващест и четири часа на ден — в пощата, от два през нощта до три следобед, а после караше таксито. Повярвайте ми, той знаеше, че на Луната няма нищо. Ако НАСА му плати билета до Кейп Кенеди за следващия старт и му осигури пропуск за ВИП сектора или журналистическия сектор, веднага ще разбере за какво всъщност става дума.

„ПЛЕЙБОЙ“: Войната във Виетнам ни струва повече от космическата програма. Какво смятате, че направи тя с нас?

ВОНЕГЪТ: Разби сърцата ни. Продължи нещо, което започнахме да правим сами на себе си в Хирошима. Тя е просто продължение на онова. Осъзнаването колко безмилостни сме всъщност. И ликвидира всякакви илюзии, че можем да контролираме правителството. Мисля, че *изгубихме* контрола над правителството си. Виетнам ясно показва, че обикновеният гражданин не разполага с начин да се обърне към правителството, че дори гражданското неподчинение и масовите демонстрации не вършат работа. Правителството нямаше намерение да откликне, каквото и да направеха гражданите. Това е изпепеляващ урок. Преди време, на един симпозиум на ООН, срещнах Ханс Моргенто и му казах, че когато преподавам в Айова и Харвард, студентите могат да пишат прекрасно, но няма за какво да пишат. Част от причината е фактът, че през последните осем години научихме, че правителството няма да откликне на мислите или думите ни. Просто не се интересува. Много възможно е правителството *никога* да не се е интересувало, но досега не е било толкова ясно, че мненията ни нямат значение. Моргенто ми каза, че се кани да започне нова книга, но вече сериозно се пита дали си струва усилията. Ако никой няма да обърне

внимание, защо да го правиш? Много по-забавно е да напишеш книга, която влияе на нещата по някакъв начин, която променя мисленето на хората. Президентът обаче показва ясно, че е импрегниран за такива влияния.

„ПЛЕЙБОЙ“: Какво е мнението ви за Никсън?

ВОНЕГЪТ: Не мисля, че е зъл. Мисля обаче, че не харесва американците и това ни потиска. Президентът, най-вече заради телевизията, има възможност да бъде изключително ефективен учител. Нямам представа с точно каква изпълнителна власт разполага президентът или до каква степен правителството се управлява само, но знам, че той може да влияе на нашето поведение за добро или лошо. Ако тази вечер ни научи на нещо, утре ще се държим според наученото. Просто трябва да го каже по телевизията. Ако ни каже за изпадналите в беда наши съседи, ако ни каже утре да се отнасяме по-добре с тях, всички ние ще опитаме. Уроците, които ни дава Никсън обаче, са толкова жестоки! Той ни учи да ненавиждаме бедните, задето не решават проблемите си. Учи ни да харесваме богатите повече от небогатите. Би могъл да ни направи толкова човечни и оптимистично настроени с едно появяване по телевизията. Може да ни научи на конфуцианство.

„ПЛЕЙБОЙ“: Конфуцианство?

ВОНЕГЪТ: Как да бъдем мили един с друг — независимо колко ядосани или разочаровани сме — как да уважаваме възрастните.

„ПЛЕЙБОЙ“: Човечност и оптимизъм. Това беше посланието, което Джордж Макгавърн опита да предаде. Как обяснявате грандиозния му провал?

ВОНЕГЪТ: Той се провали като актьор. Не можа да изгради пред камерата образ, който да обичаме или мразим. Америка гласува шоуто му да бъде свалено от ефир. Американската публика не се интересува от личния живот на актьора, не желае шоуто му да продължава, само защото е почтен и честен и е взел интересите на нацията присърце в личния си живот. Само едно има значение: може ли да се докарва пред камерата? Разбира се, това е национална трагедия — от общество сме се превърнали в публика. И горкият Макгавърн направи това, което би направил един актьор с провалено представление. Обвини сценария, захвърли голяма част от стария си материал, който в действителност беше прекрасен, поиска нов материал, който всъщност бе стар

материал, донесъл някакъв успех на предишни изпълнители. Нямах да спечели изборите обаче, дори и да беше Кларк Гейбъл. Опонентът му имаше много силно преимущество — ужасът, вината и омразата, които изпитват белите хора към потомците на жертвите на едно невероятно престъпление, което сме извършили не толкова отдавна — човешкото робство. Харесва ли ви като научна фантастика? Една модерна страна, с прекрасна конституция, отвлича човешки същества и ги използва вместо машини. След време спира, но сега из цялата страна има милиони потомци на онези отвлечени хора. Какво ще стане, ако се окажат хора и поискат някакво отмъщение? Мнението на Макгавърн беше, че към тях трябва да се отнасяме както към всеки друг. Белият електорат смяташе, че това е опасно.

„ПЛЕЙБОЙ“: Ако бяхте кандидат на Демократическата партия, как щяхте да водите кампанията си срещу Никсън?

ВОНЕГЪТ: Щях да настроя бедните срещу богатите. Щях да накарам бедните да признаят, че са бедни. Арчи Бънкър няма усещането, че е беден, но е очевидно, че е изплашен, беден човек. Щях да убедя Арчи, че е беден и че става все по-беден, че управляващата класа го ограбва и го лъже. Поканиха ме да дам идеи за кампанията на Макгавърн. С моите предложения не направиха нищо. Искях да кажат: „Не сте щастливи, нали? Никой в тази страна не е щастлив, освен богатите. Нещо не е наред. Ще ви кажем какво не е наред. Ние сме самотни! Държат ни на разстояние от съседите ни. Защо? Защото така, когато сме разделени, богатите хора могат да продължават да вземат парите ни. Могат да продължават да вземат силата ни. Те *искат* да сме самотни. Искат да си стоим по къщите, само с жените и децата си, да гледаме телевизия, защото така могат да ни манипулират. Могат да ни накарат да купим всичко, могат да ни накарат да гласуваме както искат те. Как американците победиха Голямата депресия? Бяхме заедно. В онези дни членовете на профсъюзите се обръщаха един към друг с «братко» и «сестро» и това не беше шега. Ще върнем този дух отново. Братя и сестри! Ще гласуваме за Джордж Макгавърн и пак ще изведем страната на правилния път. Ще се обединим със съседите, за да почистим кварталите си, за да изгоним мошениците от профсъюзите, за да свалим цените по пазарите за месо. Ето бойният вик на американците: «Никога повече самота!»“ Ето такава демагогия одобрявам.

„ПЛЕЙБОЙ“: Смятате ли се за радикал в какъвто и да било смисъл?

ВОНЕГЪТ: Не, защото всичко, в което вярвам, съм научил в часовете по обществознание в началното училище по време на Голямата депресия, в 43-о училище в Индианаполис, с пълното одобрение на училищния съвет. 43-о училище не беше радикално училище. По онова време Америка беше идеалистична, пацифистка държава. В шести клас ме учеха, че трябва да съм горд с факта, че имаме редовна армия от малко повече от сто хиляди души и че генералите нямат думата за това, което става във Вашингтон. Учиха ме да се гордея с това и да съжалявам Европа, защото тя имаше повече от милион въоръжени мъже и харчеше парите си за самолети и танкове. Просто никога не забравих тези уроци. Получих много добра оценка.

„ПЛЕЙБОЙ“: Голям брой млади хора мислят като вас. Смятате ли, че това е причината книгите ви да са толкова популярни сред тях?

ВОНЕГЪТ: Може да има нещо такова, но истината е, че не знам. Не съм се стремил към пазара на младите или нещо подобно. Не съм държал пръста си на ничий пулс. Просто пишех. Може би причината е в това, че се занимавам с младежки въпроси, които повечето възрастни смятат за решени. Говоря за това, какъв е Бог, какво би могъл да иска, има ли рай и ако има, що за място е? С това се занимават гимназистите. Те обичат да дискутират по тези въпроси. По-зрелите хора намират тези теми за отегчителни, като че ли всичко е ясно.

„ПЛЕЙБОЙ“: Не използвате ли думата „зрели“ с ирония?

ВОНЕГЪТ: Не, ако определим като „зрял“ начина, по който се държат старите хора, и като „незрял“ начина, по който се държат младите хора.

„ПЛЕЙБОЙ“: Но тези въпроси остават важни за вас.

ВОНЕГЪТ: Все още ме забавляват. Не съм се обвързал с нищо. Не искам да разбера какво иска Бог, за да мога да му служа по-добре. Не искам да разбера що за място е раят, за да се подготвя за него. Когато мисля за тези неща, започвам да се смея, след известно време. Обичам да се смея, затова мисля за тях и се смея. Не съм сигурен защо.

„ПЛЕЙБОЙ“: Кога започнахте да се смеете на всичко това?

ВОНЕГЪТ: Когато бях съвсем малък, струва ми се. Питам за какво изобщо е животът, слушах какво казват възрастните по въпроса и се смеех. Често си мисля, че трябва да има някакъв наръчник, който да

се дава на малките деца, в който да им се казва на каква планета живеят, защо не падат от нея, колко време им остава да са тук по всяка вероятност, как да избягват отровния бръшлян и така нататък. Веднъж опитах да напиша такъв. Наричаше се „Добре дошли на Земята“. Блокирах на обяснението защо не падаме от Земята. „Гравитация“ е само дума. Тя не обяснява нищо. Ако бях успял да се справя с гравитацията, щях да им обясня как се размножаваме, от колко време изглежда сме тук и малко нещо за еволюцията. Едно от нещата, за които много бих искал да им кажа, е културната относителност. Научих за другите култури едва в колежа, а трябваше да го науча още в първи клас. Първокласникът трябва да разбере, че неговата култура не е рационално творение, че има хиляди други култури и че всички те функционират доста добре, че всички култури функционират въз основа на вярата, а не на истината, че нашето общество има много алтернативи. Не бях сигурен в тези неща чак до Чикагския университет. Беше ужасно вълнуващо. Разбира се, сега културната относителност е на мода — това също може би е свързано с популярността ми сред младите. Тя обаче е нещо повече от мода — тя е привлекателна, може да се защити. Освен това е източник на надежда. Тя означава, че можем и да не продължаваме по този начин, ако не ни харесва.

„ПЛЕЙБОЙ“: Каквато и да е причината, през последните две години станалте истински популярен. Това промени ли живота ви?

ВОНЕГЪТ: Големият проблем е пощата. Получавам около шест писма на ден. Получавам голям брой умни, очарователни писма. Непрекъснато се каня да им отговоря, но си давам сметка, че няма да успея. И купчината расте — и искам да направя нещо за тези писма. Известно време имах секретарка. Мислех си, че тя ще се справи с тази огромна кореспонденция. Оказа се, че отделям по половин ден, всеки ден, за да диктувам писма. Освен това, след всяко писмо, на което отговарях, следваха още. Кореспонденцията ми нарастваше в геометрична прогресия.

„ПЛЕЙБОЙ“: Популярността промени ли живота ви в някакво друго отношение?

ВОНЕГЪТ: Не. Само съжалявам, че не дойде по-рано, защото дълго време наистина нямах пари, а имах много деца. Бих могъл да им осигурявам хубави ваканции и чудесни играчки и така нататък. Не,

децата ми не бяха останали без обувки, разбира се, не искам да кажа това. Някои дори получиха частно образование. Съжалявам единствено, че парите не бяха разпределени по-равномерно през годините. Сега, когато децата пораснаха, парите леко ми се подиграват. Ето това е нелепото в икономиката по отношение на писателите. За дадено нещо получават или 50 долара или 500000 — и по средата няма нищо.

„ПЛЕЙБОЙ“: Нарастването на популярността кара ли ви да се чувствате некомфортно по някакъв начин?

ВОНЕГЪТ: Не, всичко е наред, защото всъщност популярни са книгите. Аз не ги чета и не мисля за тях. Те са навън, в света, съвсем сами, Те не са аз. Нито пък моята репутация. Общо взето престанах да се появявам публично, защото никак не приличам на книгите или на репутацията си. По улиците на Ню Йорк ме заговарят непознати средно по три пъти седмично. Това ме разведрява. Не съм смазващо известен, а малката слава, с която се ползвам, дойде постепенно. Много се възхищавам от Норман Мейлър — особено на умственото му здраве, — защото е издържал на най-големия шок, който може да сполети един ум — станал е известен на двайсет и пет. Понесе удара много добре.

Това, което се случи с мен, е стандартна американска бизнес история. Както казах, семейството ми винаги се е занимавало с изкуство, така че изкуството за мен е бизнес. Започнах с ръчна количка, а сега имам няколко супермаркета на оживени кръстовища. Кариерата ми се разрасна точно както расте един добре управляван бизнес. След двайсет години смазано движение, установявам, че всичките ми книги все още се печатат и се продават с постоянно темпо. Ще продължат да се продават още известно време. Управляват компютрите и печатарските преси. Така е в Америка — ако машините открият начин да те използват, ще станеш преуспяващ бизнесмен. На мен лично ми е все едно дали бизнесът расте или запада. Децата ми са пораснали. Нямам желание да използвам парите си за фантасмагорични неща. За мен те не са символ на любовта.

„ПЛЕЙБОЙ“: Кое е символ на любовта за вас?

ВОНЕГЪТ: Един от тях е фъчът^[3]. Друг е поканата във вила край езеро...

„ПЛЕЙБОЙ“: Богат ли сте сега?

ВОНЕГЪТ: Познавам едно момиче, което непрекъснато пита хората това. Всеки път, когато го направи, зъбите ми едва не падат. Майка ми казваше, че това е най-грубият въпрос, който може да зададе един човек. Момичето винаги получава отговор, между другото. Хората му дават доста добра представа за нетната си стойност. След това ги пита откъде имат парите си, а те ѝ казват и това. Имам чувството, че говорят порнография. Както и да е, моето богатство е предимно във вид на авторски права, които ще са ценни, докато компютрите и печатарските преси мислят, че съм този, който им трябва. Ако питате за пари в брой, недвижими имоти и акции, много съм далеч от милионерите, например. Сега вече не мисля, че някога ще стана такъв. Единственият начин да станеш милионер е да имаш печалби от капитал. Аз нямам такива. Аз съм човек с нормални приходи и толкова. По дяволите това. Както казах, децата ми вече са големи и главите им ще паднат, ако сега започна да подреждам нещата така, че всички те да станат милионери.

„ПЛЕЙБОЙ“: Как се чувствате, когато години наред сте правили нещо, което според вас е било добро, а едва сега започват да го забелязват?

ВОНЕГЪТ: Не се чувствам измамен. Винаги съм имал читатели, дори и когато не печелех много пари. Издавах ме с меки корици и още от самото начало получавах дружелюбни писма от хора, които са купили книгите ми от супермаркета, от някоя дрогерия или на автогарата. „Майка нощ“, „Канарче в котешка къща“ и „Сирените на Титан“ бяха издадени първоначално в меки корици, а „Котешка люлка“ написах, като имах предвид този пазар. Холт реши да издаде романа с твърди корици, след като бяха продадени правата за изданието с меки корици. Работата е там, че за първо издание с меки корици можех да получа 3000 долара веднага, а аз винаги имах нужда от пари веднага. Никой издател нямаше да ми ги даде за книга с твърди корици.

Освен това обаче забелязвах големите пари и щедрите похвали, които получавах някои мои съвременници за книгите си и си мислех: „Добре, по дяволите, ще трябва да се науча да пиша по-усърдно, защото мисля, че това, което правя, също е добро“. Критиците не ми обръщаха внимание. „Ескуайър“ тогава публикуваше списък на американския литературен свят и бе гарантирано, че всеки жив автор, който има и най-малката стойност като такъв, ще бъде включен там. Аз

не бях. Ръст Хил подготвяше списъка. След време се запознах с него и му казах, че от списъка му ми се гади и че буквално ме кара да се чувствам получовек. Отговори ми, че на списъка не трябвало да се гледа сериозно. „Беше шега“, каза ми. След това с жена му издадоха огромна антология на първокласната американска литература след Втората световна война. И в нея ме нямаше.

Е, добре, какво толкова? И бездруго вече изграждах солидна основа, с орфаните меки корици. Това общество се основава на изнудването и човек може да получи всичко, което поиска, стига да има солидна основа. Компютрите на моите издатели започнаха да забелязват, че някои от моите орфани романчета се поръчват в допълнителни бройки, че се печатат още. Никой мениджър не пожела да види какво има в тях. Издателите на солидни книги, с твърди корици, пропуснаха една възможност. Останалото е история — Гугенхайм, професорски титли, награди. С Алън Гинзбърг бяхме избрани за членове на Националния институт за литература и изкуство тази година и „Нюзуик“ ме попита какво ще кажа по повод на това, че двама такива перковци са допуснати в такава августейша организация. Отговорих: „Ако ние не сме институция, не знам кой друг е“.

„ПЛЕЙБОЙ“: Не беше ли „Кланица пет“ първата ви книга, която се продаваше добре с твърди корици?

ВОНЕГЪТ: Да. Тя бе в алтернативна селекция на Литературната гилдия. „Закуска за шампиони“ попадна в първата селекция и още няколко класации.

„ПЛЕЙБОЙ“: Смятате ли, че писането ви ще се промени отсега нататък?

ВОНЕГЪТ: След като свърших „Кланица пет“, чувствах, че няма нужда да пиша повече, ако не искам. Това беше краят на нещо като кариера. Не знам точно защо. Предполагам, че цветята, когато престанат да цъфтят, започват да чувстват, че са изпълнили някаква мисия. Цветята не са искали да бъдат цветя, аз не съм искал да бъда аз. В края на „Кланица пет“ имах усещането, че съм създал въпросния цвят. Имах онова усещане за край, познато ви е, че съм направил каквото е трябвало и че всичко е наред. И наистина беше краят. След това можех сам да определям мисиите си.

„ПЛЕЙБОЙ“: „Закуска за шампиони“ излезе току-що. Значи сте решили да продължите да пишете след „Кланица пет“.

ВОНЕГЪТ: „Кланицата“ и „Закуската“ бяха една книга. Просто се разделиха изцяло. Беше нещо като олио във вода. Изобщо не искаха да се смесят. Успях да отлея от съда „Кланица пет“ и останалото беше „Закуска за шампиони“.

„ПЛЕЙБОЙ“: Какво се опитвате да кажете в „Закуската“?

ВОНЕГЪТ: Колкото повече остарявам, толкова повече поучавам. Казвам това, което наистина мисля. Не крия идеите си като великденски яйца, за да карам хората да ги търсят. Ако сега имам някаква идея, ако нещо ми стане ясно, не го вмъквам в роман. Просто пиша есе, при това максимално ясно. В предговора на „Закуска за шампиони“ поучително казвам, че вече не мога да живея без култура, че си давам сметка, че нямам такава. Онова, което в главата ми минава за култура, всъщност е сбирщина от реклами, а това е нетърпимо. Може да се окаже невъзможно да се живее без култура.

„ПЛЕЙБОЙ“: Повечето от героите в „Закуската“ са объркани и отчаяни — в ситуации, от които не могат да се измъкнат. Някои от тях мислят за самоубийство.

ВОНЕГЪТ: Да, самоубийството е сърцевината на книгата. Също така, то е препинателният знак в края на множество артистични кариери. Аз вземам този препинателен знак и си играя с него в книгата, започвам да го разбирам по-добре, после пак го оставям на рафта, но така, че да се вижда. Увлечението ми по него, увлечението на много хора по него, може да е наследство от Голямата депресия. Тази депресия е оказала по-голямо влияние на американския характер от всякакви войни. Хората се чувстваха ужасно безполезни ужасно дълго. Машините уволняваха всекиго. Сякаш вече не се интересуваха от човешките същества. Когато бях малък и главата ми се пълнеше с това или онова, виждах и чувах хиляди хора, които вече не можеха да упражняват професията си, които не можеха да хранят семействата си. Мнозина от тях не искаха да продължават повече така. Искаха да умрат, защото се чувстваха ужасно засрамени. Мисля, че сега младите често долавят тази ненавист към живота, която моето поколение е получило от родителите си по време на Голямата депресия. От нея ги побиват тръпки. Младите долавят и завистта ни — още едно нещо, което научихме да правим през трийсетте: да сме жадни за материални боклуци, да завиждаме на тези, които ги имат. Голямата тайна на нашето поколение е, че не обичаме много живота.

„ПЛЕЙБОЙ“: Мислите ли, че младото поколение го обича повече от предишните две или три?

ВОНЕГЪТ: Не. Вероятно и младото поколение не го обича. Част от гнева между поколенията е във вината и срама на родителите, че са предали това на децата си. Американският жизнен опит обаче е нещастен жизнен опит, общо взето, и част от това, както казах, е животът без култура. Когато си дошъл тук с кораб или не знам какво, си изоставил културата си.

„ПЛЕЙБОЙ“: Как ви се отрази всичко това, лично?

ВОНЕГЪТ: Всичките ми книги са част от усилията ми да отговоря на този въпрос и да накарам сам себе си да харесвам живота повече, отколкото сега. Опитвам се да захвърля цялата боклучава стока, която възрастните натъпкаха в главата ми, когато бях дете. Искам да сложа там култура. Хората са готови да повярват във всичко, което означава, че аз съм готов да повярвам във всичко. Научих това от антропологията. Искам да започна да вярвам в неща, в които има форма и хармония. „Закуска за шампиони“ не е заплашване със самоубийство, между другото. По-скоро е обещанието ми, че вече съм преодолял това. Кое то за мен е нещо. Смятах го за много разумен начин да не изнесеш лекция, да избегнеш някакъв краен срок, да не си платиш сметката, да не отидеш на коктейл.

„ПЛЕЙБОЙ“: Значи книгите ви са били нещо като терапия за самия вас?

ВОНЕГЪТ: Разбира се. Това е известно. Писателите имат поне едно много хубаво преимущество: могат да лекуват душевните си заболявания всеки ден. Ако имам късмет, книгите ми са се оказали и нещо повече. Бих искал да съм полезен гражданин, специализирана клетка в политическия организъм. Имам чувството, че „Закуската“ ще е последната терапевтична книга, което може би е твърде лошо. Лудостта допринася за някои красиви инциденти в изкуството. В края на „Закуската“ давам на героите, които съм използвал многократно, тяхната свобода. Казвам им, че вече няма да имам нужда от тях. Че могат да следват собствената си съдба. Предполагам, че по този начин и аз мога да следвам собствената си съдба. Вече не съм длъжен да се грижа за тях.

„ПЛЕЙБОЙ“: Добре ли се чувствате така?

ВОНЕГЪТ: Чувствам се различно. Винаги съм щастлив, когато почувствам нещо различно. Променил съм се. Онзи ден някой ми каза каква е тайната на алхимиците: всъщност не са искали да преобразуват метали. Само са се престрували, че искат, за да имат богати покровители. В действителност са се надявали да променят себе си.

„ПЛЕЙБОЙ“: Какво смятате да пишете отсега нататък?

ВОНЕГЪТ: Мога да опитам да позная. Всъщност, не зависи от мен. Всяка сутрин започвам работа и проверявам какви думи ще излязат от пишещата машина. Чувствам се като чирак, чиято работа е да къса разкази от телетипната машина и да ги носи на редактора. Предположенията ми за това, какво ще напиша оттук нататък, се основават на нещата, които са се случили на другите човешки същества, с остаряването им. Интуицията ми ще изсумти — хм, творческа лудост. В писането ми ще има все по-малко красиви инциденти. Ще ставам все повече и повече обяснител, а не студен дъжд. За да имам достатъчно неща, за които да говоря, в края на краищата може да се наложи да стана по-образован. Кариерата ми ме изумява. Как е възможно човек да стигне толкова далеч с толкова малко информация, с такива объркани представи за казаното от другите писатели? Написах достатъчно. Няма да спра да пиша, но и да спра, всичко ще бъде наред.

Едно от нещата, които ми донесе написването на „Закуската“, беше това, че на повърхността отново изплува моят гняв към родителите ми, задето не бяха по-щастливи, отколкото бяха, както вече споменах. Проклет да съм, ако предам тяхната безполезна тъга на децата си, ако има как да го избягна. Въпреки че пуша цигара след цигара, от четиринайсетгодишен, мисля, че все още ми стига въздух, за да гоня щастието, нещо, което никога не съм опитвал както трябва. С годините започвам да уважавам Труман Капотти все повече, вероятно защото той става истински по-мъдър през цялото време. Онези вечер го видях по телевизията и той каза, че повечето хора на изкуството са глупави в почти всяко отношение, освен по отношение на изкуството си. Кевин Макарти ми каза почти същото веднъж, когато го похвалих за играта му в една пиеса. Каза ми: „Повечето актьори са много непохватни извън сцената“. Искам да престана да съм глупав в истинския живот. Искам да престана да съм непохватен извън сцената.

Част от трика за хората на моята възраст, сигурен съм, е най-накрая да изпълзят от завистта, от ненавистта към живота, наследени от Голямата депресия. И Ричард Никсън, който също не е интелигентен и е лишен от въображение, е рожба на Голямата депресия. Може би и двамата ще успеем да изпълзим навън през следващите четири години. Знам това: след като мен ме няма, не искам да се налага децата ми да казват за мен същото, което аз казвах за баща си: „Той пускаше чудесни шеги, но беше ужасно нещастен човек“.

[1] Чарлз Мансън (род. 1934 г.) — водач на зловеща, подобна на секта, аморфна група, наречена условно „Семейството на Мансън“, извършила множество жестоки убийства в Калифорния в края на 60-те. Една от жертвите е бременната съпруга на известния режисьор Роман Полански, Шарън Тейт. Сред последователите му са множество неориентирани млади момичета с лабилна психика, които на процеса са готови да поемат вината изцяло върху себе си, за да го спасят. Мансън е осъден на смърт през 1971 г., след много нашумял и продължителен процес, но следващата година смъртното наказание в щата Калифорния е отменено и присъдата му е заменена с доживотна. Мансън отраства без баща, майка му е безотговорна алкохоличка, която не му обръща внимание. Половината от живота си, до трийсетата си година, прекарва в различни изправителни заведения, заради грабежи и кражби на коли. Пише песни, някои от които сега се изпълняват от групата „Гънс енд Роузис“, след осъждането му са издадени няколко негови албума със записи. — Б.пр. ↑

[2] Life (англ.) — живот. — Б.пр. ↑

[3] Домашни, меки, ароматизирани, топящи се в устата бонбони. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.